

Nguyễn Bỉnh Khiêm sinh năm 1491, mất năm 1585, quê ở làng Trung Am, huyện Vĩnh Lại (nay là xã Cẩm Am, huyện Vĩnh Bảo, ngoài thành Hải Phòng). Sinh trưởng trong một gia đình vọng tộc (cháu ngoại quan họ Nguyễn Văn Lan) có học vấn, cả hai thân mẫu đều là nhà nho giỏi có văn tài học hành nên Nguyễn Bỉnh Khiêm từ nhỏ đã học theo gia giáo khổ công. Nhưng là phụ mẫu của Nguyễn Bỉnh Khiêm, từng học theo bà là người giỏi giang văn tài và tinh thông đạo lý, từng học s. Ngay từ khi Nguyễn Bỉnh Khiêm cất tiếng khóc chào đời, thầy con mình có tiếng mẹ khác thường, bà đã dốc lòng đào tạo con trai thành một tài năng giúp nước, cứu đời. Niềm thôi thúc đó khiến Nguyễn Bỉnh Khiêm sớm tìm được thầy học có đạo cao đức cả là công bần nhàn nhàn Đốc Bổng. Với trí tuệ mẫn tiệp, thông minh thông minh, lại gặp thầy giỏi khác nào như rặng mây. Nguyễn Bỉnh Khiêm sớm thành tài năng kiệt xuất nổi tiếng. Và sau này, tài học văn uyên thâm cả ông đã vượt xa thầy. Từng học theo Lỗ Đốc Bổng là người giỏi lý học, đã đem sách Thái cực thiên kinh ra dạy cho học trò, nhưng có học đi trong sách lý Lỗ Đốc Bổng cũng không hiểu được mà chỉ có Nguyễn Bỉnh Khiêm sau này mới tinh thông.

Lên trong một giai đoạn lịch sử nhà Lê suy thoái, các phe phái trong triều đố kỵ, chém giết lẫn nhau. Năm 1572, Mạc Đăng Dung cướp ngôi nhà Lê lập ra một triều đố kỵ. Thời là sự tuấn tú thanh niên trai trẻ, Nguyễn Bỉnh Khiêm phải sống trong ẩn dật, không thi thố đức tài năng. Mãi tới năm 1535. Lúc này đã 45 tuổi, ông mới đi thi. Ba lần thi Hội, thi Đình ông đều đỗ và đỗ Trạng nguyên. Tuy vậy, ông làm quan với tâm trí u, nhà Mạc phong chức Tể tướng (chức đứng hàng thứ ba trong bộ Hình). Triều đình nhà Mạc rất trọng Nguyễn Bỉnh Khiêm. Ông hy vọng triều đố kỵ nhà Mạc có thể xây dựng lại đất nước. Lúc này, Mạc Đăng Dung đã cướp ngôi cho con là Mạc Đăng Doanh và rút về làm Thái thượng hoàng. Doanh là người ra có chí khí đố kỵ nước. Nguyễn Bỉnh Khiêm, một nhà học uyên thâm, một trí thức dân tộc đã nhìn thấy đố kỵ đó. Và ông hy vọng: với nhân vật này, triều đố kỵ mới có thể đố kỵ đất nước thoát khỏi tình trạng rệu rã mà vua tôi nhà Lê và các tập đoàn phong kiến trước đó gây ra.

Nhưng niềm tin đó bị thất vọng. Là một học giả, học rộng biết nhiều, trong thời ông hay nhọc thì sẽ thẳng thắn "thông họ bị biến vi tang đố kỵ" (biến xanh biến thành nước dâu) cả trái đất, trời và cuộc đời trôi nổi như "phù vân". Ông thông suốt cho "văn minh" quốc gia và cảm thông sâu sắc tình cảnh của "dân đen", "con đố". Ông thẳng thắn mong muốn đất nước thanh bình, thái bình. Từng học theo, hình như để tránh những cuộc binh đao khói lửa, từng tàn cho chúng dân và nhìn thấy trước cuộc, "văn minh" cả đố kỵ đất nước trong hoàn cảnh y cả th có những lúc đố kỵ đố kỵ đố kỵ vì cuộc sống nhọc, nên khi các tập đoàn phong kiến đố kỵ họ sách, ông đều bày cho họ những phương sách khác nhau để giữ thể "chân văn". Năm 1568, Nguyễn Hoàng thầy anh là Nguyễn Ưông bề Trữnh Kiêm sát hại, lo cho "sự phồn" nên đã ngầm cho người đi an thân, Nguyễn Bỉnh Khiêm nói: "Hoàn cảnh nhọc đố kỵ, văn đố kỵ dung thân" (ngay nói: Đố kỵ vào một đố kỵ Hoàn cảnh có thể lập nghiệp đố kỵ lâu dài). Thời là Nguyễn Hoàng thầy xin anh bề Trữnh Kiêm cho vào trấn thủ đố kỵ Thuận Hóa (tức Đèo Ngang thầy vào).

Täi Thăng Long, thäi äy chúa Tränh cũng ra säc äc hiäp vua Lê và muän phä bä, liän cho ngäi häi ý kiän Nguyễn Bänh Khiêm. Ông không trä läi và läng läng đän sä giä ra thăm chùa và nói väi nhà sä: "Giä chùa thä Phät thì ăn oän", ngä ý muän khuyên chúa Tränh cä tôn phä nhà Lê thì quyän hành tät giä đäc. Näu tä ý phä läp sä đän đän binh đao. Còn đäi väi nhà Mäc, sau nhäng cuäc chiän tranh liên miên, phäi bä chäy lên Cao Bäng thä thä, vua Mäc cho ngäi vä häi ý kiän Nguyễn Bänh Khiêm, ông đã trä läi: "Cao Bäng tuy thiän, khä diän sä thä" (Cao Bäng tuy đät häp, nhäng có thä giä đäc vài đäi). Quä nhiên, mãi đän năm 1688, sau ba đäi giä đät Cao Bäng, nhà Mäc mäi bä diät. Các truyän thuyät trên đây muän chäng tä räng Nguyễn Bänh Khiêm là ngäi có tài tiên đoán, đo näm đäc bí truyän cäa sách Thái ät thän kinh. Vä läi còn truyän thuyät näa vä Träng Tränh väi täp Tränh quäc công sä mä ký. Täng truyän trong täp sách đó, ông đã tiên tri và biät trä cä các sä viäc nhân tình thä thái, thäi cuäc xäy ra "năm trăm năm sau". Thäc, hä thä nào, còn là vän đä cän phäi nghiän cäu khäng đänh hay phä đänh cäa các nhà häc giä Viät Nam sau này đä trä läi giá trä xäng đáng cho Nguyễn Bänh Khiêm. Đäng nhiên, mät đäi uä cän khäng đänh: Nguyễn Bänh Khiêm thät sä là nhà häc giä "thäng thông thiên văn, hä tri đäa lý, trung tri nhân sä" (trên träi hiäu thiên văn, đäi đät täng đäa lý, ä giäa hiäu con ngäi).

Nguyễn Bänh Khiêm đã đä läi cho häu thä nhäng tác phäm văn thä có giá trä nhä: Täp thä Bäch Vân (gäm hàng trăm bài thä chä Hán còn läu läi) và hai täp: Tränh quäc công Bäch vân thi täp và Tränh quäc công Nguyễn Bänh Khiêm thi täp hay còn gäi là Bäch Vân quäc ngä thi (väi hàng trăm bài thä chä Nôm). Thä Nguyễn Bänh Khiêm giàu chät liäu hiän thäc, mang tính triết lý sâu xa cäa thäi cuäc. Ông phê phán gay gät bän tham quan ô läi hút máu, hút mä cäa dân. Thä ông còn truyän đät cho đäi mät đä oä lý đäi nhân xä thä, đä oä vua tôi, cha con và quan hä bäu bän, hàng xóm láng giäng. Đäc thä ông là thäy cä mät täm lòng lo cho näc, thäng đäi, thäng dân, và mät tâm hän suät đäi da diät väi đä oä lý: "Tiän thiên hä chi äu phi äu, häu thiên hä chi läc nhi läc" (lo trä cä cái lo cäa thiên hä, vui sau cái vui cäa thiên hä). Vì thä khi vä än, ông vän mä träng đäy häc, mong đäo tä oä cho đäi nhäng tài năng "kinh bang tä thä". Häc trò cäa ông cũng có ngäi trä thành danh täng, Träng nguyên nhä: Phùng Khäc Khoan, Läng Häu Khánh, Nguyễn Quyän...

Có thä nói ä thä kä 16, Nguyễn Bänh Khiêm là nhà triết học än cäa Viät Nam. Täng triết học cäa ông "không bän tâm đi vào xu häng duy lý... đi tìm khái niäm bän thä luän nhä Lão Tä, nhä triết học Phät giáo hay cái phóng nhiäm nhiäu lúc đän ngäy biän cäa Trang Tä. Ông hiäu sâu säc triết học Täng Nho nhäng không đi vào sä câu nä vän vät, không lý giäi quá sâu cái lý, có khi räc räi, hoäc chä säi tóc làm tä đä tìm hiäu, biän giäi nhiäu thä mä hä räi räm trong nhäng khái niäm hän täp đó. Väi sä uyän thâm vän có, ông đäc triäu đänh nhà Mäc và sĩ phu đäng thäi phong là Tränh tuyän häu, täc là mät vä Häu täc khäi nguän dòng suäi triết học cäa hä Tränh (täc Tränh Di, Tränh Hiän - hai nhà triết học khai phá ra phái Läc Đäng cäa Täng Nho), hoäc đäi còn gäi ông là cä Träng Tränh. Tuy väy, triết học cäa ông là triết học đã đäc säng đäy, biäu hiän trong thä nhä sä giäi ý mách bäo cäa cuäc säng thäc tiän. Ông chät läc tä trong nhän thäc triết học mà mình thu läm đäc, phép biän chäng nhìn bên ngoài có vä nhä thô sä đä giäi đáp nhiäu hiän täng tä nhiên và xã häi näy sinh ä quanh mình. Trong thä ông, ngoài mät triết

Nguyễn Bỉnh Khiêm (1491 - 1585) nhà thông thái triết học lớn

Tác Giả : Saigon Echo s&#u t&#m

Chúa Nhật, 19 Tháng 4 Năm 2009 21:45

Lý nhân sinh, n&#i b&#t lên nh&#ng suy ng&#m chiêm nghi&#m, đức k&#t nh&# mu&#n v&#&#n lên khái quát "lu&#t" đ&#i b&#ng nh&#ng ph&#m trừ triết học. Vì l&# đó, ông r&#t hay dùng đ&#n nh&#ng c&#p ph&#m trừ đ&#i l&#p nh&# : đen - trắng, t&#t - x&#u, đ&#y - v&#i, sinh - di&#t, vuông - tròn, đ&# giải bày quan niệm triết lý nhân sinh c&#a mình.

Tuy nhiên, "m&#t h&#n ch&# đ&# nh&#n th&#y trong t&# t&#ng triết học c&#a Nguyễn Bỉnh Khiêm là tuy n&#m đ&#&#c phép bi&#n ch&#ng, nh&#ng v&#n n&#ng v&# duy tâm. Quan niệm m&# s&# phát triển c&#a ông còn n&#m trong khung tròn khép kín ch&# ch&#a ph&#i là vòng tròn xoay &#c. Đó là s&# phát triển tu&#n hoàn, là cái phép bi&#n ch&#ng c&#a Chu đ&#ch... ông đã nh&#n đ&#&#c trong n&#n giáo đ&#c Nho h&#c đ&#&#ng th&#i, c&#ng v&#i phép bi&#n ch&#ng thô s&# c&#a Lão Tử trong Đ&#o đ&#c kinh. Đó cũng là nh&#ng h&#n ch&# đ&#&#ng nhiên c&#a r&#t nhi&#u nhà triết học c&# đ&#i" (Đào Thái Tôn).

Nhìn l&#i toàn b&# t&#n trình l&#ch s&# và con ng&#&#i th&# k&# 16, Nguyễn Bỉnh Khiêm(1) x&#ng đáng là "cây đ&#i th&#", nhà h&#c gi&#, nhà triết gia c&#a th&# k&#.